

POLİTİKA NOTU

GİRİŞ	1
DERSHANELERİN KAPATILMASI VEYA ÖZEL OKULA DÖNÜŞTÜRÜLMESİ	2
DERSHANELERDE ÇALIŞAN ÖĞRETMENLERİN DEVLET OKULLARINA ATANMASI	3
KAMUNUN ÖZEL SEKTÖRDEN EĞİTİM HİZMETİ SATIN ALMASI	3
TALİM VE TERBİYE KURULU BAŞKANLIĞI'NIN GÖREV VE YETKİLERİNDE DEĞİŞİKLİK	5
ADAY ÖĞRETMENLİK	7
SONUÇ	8

6 ŞUBAT 2014 TARİHİNDE TBMM'YE SUNULAN MEB YASA TASARISI ÜZERİNE ÖN DEĞERLENDİRMELER

GİRİŞ

TBMM Başkanlığı'na sunulmuş olan **Milli Eğitim Temel Kanunu ile Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Tasarısı**; dersanelerin kapatılması ve özel okula dönüştürülmesi, belirli alanlarda Milli Eğitim Bakanlığı (MEB) merkez teşkilatında üst düzey birimler arasında ve merkezle taşra teşkilatı arasındaki yetki ve görev dağılımının yeniden düzenlenmesi, yeni birimler (daire başkanlıkları) oluşturulması, merkez ve taşra teşkilatı ile okullarda üst düzey yöneticilerin değiştirilmesi, öğretmen ve müdür atamalarında yeni kurallar uygulanması ve eğitimde alternatif finansman modellerinin yaşama geçirilmesi başta olmak üzere birçok alanda değişiklikler öngörmektedir. Yasa tasarısıyla öngörülen alanlara yönelik kamuoyu tartışması bugüne kadar ağırlıklı olarak dersanelere ilişkin gerçekleşmiştir, dersaneler dışındaki değişiklikler şu ana kadar etraflıca tartışılmamıştır. Tasarıya ek olarak sunulan gerekçe metninde son derece sınırlı biçimde açıklandığı görülen diğer düzenlemelerin, hem gerekçeleri hem de uygulamaya olası yansımaları bakımından, kapsamlı biçimde tartışılması yararlı olacaktır.

Eğitim Reformu Girişimi (ERG) tarafından hazırlanan bu politika notu, yasa tasarısını Türkiye eğitim sisteminin gereksinimleri ekseninde değerlendirmek ve tasarının yasalaşması ve ilgili yönetmeliklerin hazırlanması süreçlerine katkıda bulunmak amacıyla yazılmıştır.

DERSHANELERİN KAPATILMASI VEYA ÖZEL OKULA DÖNÜŞTÜRÜLMESİ

Türkiye’de öğrenciler ve ailelerin dershanelere yönelimi, nitelikli eğitim talebi ve üniversiteye giriş sınavlarındaki rekabet ile yakından ilişkilidir. Dershanelere ilişkin ampirik çalışmalar: (1) dershaneye gitmenin üniversiteye giriş sınavı başarısını yükselttiğine; (2) dershane harcamalarının pek çok ailenin bütçesinin önemli bir bölümünü oluşturduğuna ve (3) okulda verilen eğitimin üniversiteye giriş sınavında başarılı olmak için yetersiz bulunmasının dershanelere yönelmede temel nedenlerden biri olduğuna işaret etmektedir.¹

TBMM’ye sunulan yasa tasarısına göre, 1 Eylül 2015 itibarıyla Türkiye’de dershane statüsünde hizmet veren tüm kurumların çalışmaları durdurulacaktır. Özel okula veya başka bir özel öğretim kurumuna dönüşmek isteyen kurumlara arsa ve bina desteği sağlanacaktır. Özel okul veya öğretim kurumuna dönüşme talebinde olan dershaneler, 2017-2018 eğitim-öğretim yılının bitimine kadar devam edecek olan geçiş sürecinde açık lise olarak hizmet verebilecek; bu sürecin sonunda da gerekli koşulları sağlamaları halinde özel okullara dönüştürüleceklerdir. Özel okula dönüşüm için gerekli ölçütleri de içeren dönüşüm programına ilişkin ayrıntıların, Bakanlık tarafından hazırlanacak bir yönetmelik ile düzenleneceği öngörülmektedir. Bu yönetmelikte belirlenecek olan şartları karşılamayan kurumlar ise kapatılacaktır.

Yasa tasarısında, dershanelerin kapatılması veya dönüştürülmesinin gerekçeleri arasında, (1) dershanelerin “okula takviye kurslarına” dönüşmesi, (2) dershanelere giden ve gitmeyen öğrenciler arasında fırsat eşitsizliği oluşması ve (3) öğrencilerin okul dışındaki zamanlarını dershanelerde geçirmeleri nedeniyle sosyal beceri gelişimini destekleyen etkinliklerden uzak kalmaları sıralanmıştır.

Dershanelerin kapatılması/dönüştürülmesi politikasının, Türkiye’de eğitimin niteliğini nasıl etkileyeceği ve üniversiteye giriş sınavlarında rekabetin önüne nasıl geçebileceği konusu yeterince açık değildir. Ek olarak, halihazırda sınav merkezli olan eğitim sistemi ve yaygın olarak deneyimlenen ortaöğretim ve üniversiteye giriş kaygısı var oldukça; dershanelerin kapatılması ve dönüştürülmesinin, öğrencilerin sosyal becerilerini geliştirecekleri etkinliklere yönelmelerini sağlaması zor olabilir. Dershanelerin kapatılması/dönüştürülmesi ile fırsat eşitliğini artırmaya yönelik nasıl bir etki beklendiği ve bu yönde alınacak önlemler netleştirilmelidir.

Yasa tasarısında dershanelere ilişkin düzenlemenin gerekçesinde, “dershanelerin eğitim ve öğretim politikalarını olumsuz etkilediği” ifade edilmiştir. Bu gerekçenin geçerli yanları olsa da, dershaneleri eğitim ve öğretim politikalarını olumsuz etkileyen bir sorun olarak tanımlamak, eğitim sisteminde yaşanmakta olan sorunların temelindeki nedenleri açıklamamakta, bu sorunlara yönelik çözüm önerileri sunmamaktadır. Türkiye eğitim sistemindeki ana iki sorun alanı olan eşitsizlik ve kalite eksikliği daha kalıcı ve sistematik politikalar ile giderilmedikçe, okul dışı ek dersler sorunun bir parçası olmaya devam edecektir.

Karar vericilerin, dershanelerin kapatılması/dönüştürülmesinin Türkiye’deki her çocuğun nitelikli eğitime eşitlikçi biçimde erişmesine nasıl katkı yapacağını kamuoyuna veriler

¹ ERG (2013). *Dershanelerin Kapatılması Eğitimde Kaliteyi ve Fırsat Eşitliğini Sağlar mı?* <http://erg.sabanciuniv.edu/node/1257>

temelinde açıklamaları ve ilgili politika belgelerini ve dayanaklarını eğitimin tüm tarafları ile saydamca paylaşmaları büyük önem taşımaktadır.

DERSHANEDE ÇALIŞAN ÖĞRETMENLERİN DEVLET OKULLARINA ATANMASI

Yasa tasarısıyla dersanelerde çalışan öğretmenlerin belirli koşullar altında öğretmen unvanlı kadrolara atanması olanaklı kılınmakta ve aday öğretmenlik süreci yeniden düzenlenmektedir. Buna göre 1 Temmuz 2015 tarihi itibarıyla dersanelerde çalışma süresi en az altı yıl olan ve 657 sayılı Devlet Memurları Kanunu'nun 48. maddesi ve öğretmen kadrosuna atanabilmek için aranan özel şartları taşıyanlar sözlü sınavda başarılı olmaları durumunda öğretmen unvanlı kadrolara atanabilecektir. Ancak, atamalar gerçekleştirilirken kadro ve gereksinimler dikkate alınacaktır.

Mevcut istatistikler 2012-2013 eğitim-öğretim yılında dersanelerde 51.522 öğretmen istihdam edildiğini göstermektedir. Hanehalkı İşgücü Anketi (HİA) 2012 verileri temelinde yapılan tahminler bu öğretmenlerin en çok 24 bininin tasarıda belirtilen özellikleri taşıdığına işaret etmektedir. Geri kalan yaklaşık olarak 27 bin öğretmen ya 6 seneden az çalışma süresine sahiptir veya öğretmen kadrosuna atanabilmek için aranan özel şartları taşımamaktadır ya da sosyal güvenlik sistemi dışında istihdam edilmektedir. Ayrıca, yasa tasarısı, atamaların hizmet bölge ve alanları dikkate alınarak gerçekleştirileceğini belirtmektedir. 2013 yaz döneminde gerçekleştirilen ilk atamaların % 38'i Marmara, Ege ve Akdeniz bölgelerine yapılmıştır. Oysa HİA 2012 temelinde yapılan hesaplamalar yasa tasarısında belirtilen koşullara sahip dersane öğretmenlerinin % 90'ının bu bölgelerde ikamet ettiğini göstermektedir. Bu nedenle özel dersanelerden devlet okullarına geçebilecek öğretmenlerin çoğunluğu bunu ancak Türkiye'nin batısından doğusuna göç ederek yapmak durumunda kalacaktır.

Ek olarak, yasa tasarısı öğretmen atamaları ve yer değiştirmelerine ilişkin geçici de olsa ikili bir sistem yaratmaktadır. Yasa tasarısı ile birlikte, öğretmen atamalarının iki farklı kanaldan yapılmasının önü açılmaktadır. Kamu Personeli Seçme Sınavı'na ek olarak sözlü sınav ile atama öğretmen istihdamında kullanılacaktır. Ayrıca, yasa tasarısı özel dersanelerden devlet okullarına geçecek öğretmenlerin sağlık ömrü hariç, dört yıl süreyle başka bir yere atanmamak üzere öğretmen unvanlı kadrolara atanabileceğini belirterek bu biçimde atanacak öğretmenler için farklı bir öğretmen yer değiştirme rejimi oluşturmaktadır. Bu uygulamaların yargıya taşınma olasılığı göz ardı edilmemelidir.

ÖZEL OKULLARDA EĞİTİM-ÖĞRETİME DESTEK: KAMUNUN ÖZEL OKULLARDAN HİZMET SATIN ALMASI

Yasa tasarısının öngördüğü önemli düzenlemelerden biri de özel okullarda eğitim-öğretim görmek isteyen öğrencilere okul ücretlerini karşılayabilmeleri için kamu bütçesinden mali destek sağlanması, yani kamunun özel okullardan hizmet satın alması uygulamasıdır. Türkiye'de özel okullardan hizmet satın alınması 2003 ve 2008 yıllarında siyasi irade tarafından dile getirilmiş ancak uygulanması yönünde yasal düzenlemeler tamamlanmamıştır. Benzer biçimde, eğitim sisteminde özel okulların payının artırılması,

özellikle Dokuzuncu ve Onuncu Kalkınma Planları ve MEB 2010-2014 Stratejik Planı çerçevesinde, MEB'in hedefleri arasında giderek öne çıkmıştır. MEB dershanelerin dönüştürülmesi ve özel sektörden eğitim hizmeti satın alınması yöntemiyle özel okulların desteklenmesi politikalarını birbiriyle bağlantılı olarak kurgulamaktadır. Yasa tasarısı incelendiğinde, bu uygulamaların MEB'in derslik ve okul açığının giderilmesi ve kamu eğitim sistemi üzerindeki baskının hafifletilmesine yönelik olarak kullanılmasını planlandığı da gözlemlenmektedir.

Kamunun özel sektörden hizmet satın almasının eğitim çıktılarına ve öğrenciler arasındaki sosyoekonomik kökene dayalı eşitsizliğe etkileri, uygulamaya konan modelin özelliklerine bağlı olarak değişiklik göstermektedir. Özel sektörden eğitim hizmeti alınmasında, Türkiye'nin öncelikli eğitim gereksinimlerinden olan nitelikli eğitime erişimde sosyoekonomik kökene bağlı eşitsizliklerin azaltılmasına katkısı olabilecek bir modelin seçilmesi büyük önem taşımaktadır. Eğitim destek miktarı ailenin gelir düzeyiyle ters orantılı olarak belirlenmezse, uygulamanın zaten özel okula giden ve/veya gelir düzeyi yüksek ailelerden gelen öğrencilerin kamu finansmanı ile desteklenmesi dışında fazla bir işlevi olmayabilir. Öte yandan, araştırmalar göstermektedir ki, eğer özel okullarda eğitim desteği uygulaması dezavantajlı grupları hedef alır ve sağlanan destek düzeyi ailenin gelir düzeyiyle ters orantılı olarak kurgulanırsa, dezavantajlı ailelerden gelen öğrencilerin özel okullardan yararlanması mümkün olmakta ve devlet okulları ile özel okullar arasında sosyoekonomik temelli ayrışma azalabilmektedir.²

Özel okullardan hizmet alımı modelini uygulamış olan Şili'de, öğrencilerin gelir düzeylerine bağlı olmayan destek sistemi, bazı okulların niteliğini ve hesapverebilirliğini artırmasına karşın, okulların kurumsal performansını okuldaki öğrencilerin ortalama sosyoekonomik düzeyine ve öğrencilerin başarı düzeylerini ailelerin gelir düzeyine bağımlı hale getirmiştir. Farklı okul türleri ve öğrenciler arasında sosyoekonomik ayrışmaların derinleştiği gözlemlenmiştir.³ Öte yandan, Kolombiya'da, dezavantajlı sosyoekonomik gruplardan devlet desteğiyle özel okula gidebilen öğrencilerin (özellikle kızların) devlet okuluna giden akranlarına kıyasla akademik olarak daha başarılı olduğu, devamsızlık ve sınıf tekrar oranlarının azaldığı ve merkezi üniversite giriş sınavında daha başarılı oldukları bulgulanmıştır.⁴

Yasa tasarısı, özel okullardan hizmet satın alınmasına ilişkin ayrıntıların MEB ve Maliye Bakanlığı tarafından biçimlendirileceğini ifade etmektedir. Modelin belirlenmesinde "yörenin kalkınmada öncelik derecesi ve gelişmişlik durumu, öğrencinin ailesinin gelir düzeyi, eğitim bölgesinin öğrenci sayısı, desteklenen öğrenci ve öğrencinin gideceği okulun başarı düzeyleri ile öncelikli öğrenciler gibi ölçütlerin dikkate alınabileceği" belirtilmiştir.

Türkiye'de kamunun öğrenci başına yaptığı eğitim harcamasıyla özel okul ücretleri arasında büyük fark vardır. *Eğitim İzleme Raporu 2012* hesaplarına göre 2013 yılında Türkiye'de kamu bütçesinden öğrenci başına, okulöncesi ve ilköğretimde yılda 2300 TL, genel ortaöğretimde

² OECD (2012). *Public and Private Schools: How Management and Funding Relate to their Socio-economic Profile*.

³ Mizala A. ve Torche F. (2012). Bringing the Schools Back In: The Stratification of Educational Achievement in the Chilean Voucher System, *International Journal of Educational Development*, Vol.32.

⁴ Angrist, J.D. vd. (2006). Long Term Educational Consequences of Secondary School Vouchers: Evidence from Administrative Records in Colombia, *American Economic Review*, Vol. 96.

3400 TL, mesleki ortaöğretimde 3600 TL harcanmaktadır.⁵ Türkiye’de özel okul ücretleri bu rakamların oldukça üstündedir. Eğer öğrenci başına verilecek destek okul türüne göre kamu bütçesinden yapılan harcama düzeyi veya bunun biraz üzerinde tutulacaksa, gelir düzeyi düşük ailelerden gelen çocukların özel okullara gitme şansında anlamlı bir artış olması düşük bir olasılıktır. Bu durumda, özel okullarla devlet okulları arasındaki sosyoekonomik ayrışma riski de azalmayacaktır. Diğer bir deyişle, Türkiye’nin durumu, özel okullara kamu kaynağı sağlansa da eğitim başarısında gelir düzeyinin belirleyiciliğinin ve okullar arasında sosyoekonomik kökene bağlı ayrışmanın azaltılmadığı Yeni Zelanda, İngiltere, ABD ve Yunanistan gibi ülkelerin durumuna benzeyecektir.

Türkiye’de özel okullarda eğitim-öğretime destek programının yapısını belirleyecek ayrıntılar aşağıdaki sorular ekseninde ortaya konabilir:

- (1) Özel okullarda kamu bütçesinden destekle eğitim alacak olan öğrenciler nasıl belirlenecek? Öğrencilerin seçilmesinde öğrencinin başarı düzeyi, ailesinin sosyoekonomik durumu (gelir düzeyi) gibi etmenlerin hangisi ne kadar rol oynayacak?
- (2) Öğrencilere sağlanacak olan desteğin miktarı tüm öğrenciler için eşit mi olacak ya da ailesinin gelir düzeyi, öğrenci başarı düzeyi ve ailenin ikamet ettiği il/ilçedeki ortalama özel okul ücretleri temelinde mi belirlenecek?
- (3) MEB’in sağladığı eğitim-öğretim desteğine başka birimler (sivil toplum, belediyeler, özel sektör) tarafından ek katkı sağlanabilecek mi?
- (4) Destek alan öğrencilerin eğitim alacağı özel okullar hangi yöntemle seçilecek? Okulların performans ve hesapverebilirlik ölçütleri neler olacak?
- (5) Özel okulların başvurular arasından öğrenci seçme, kabul ölçütleri ve yöntemleri neler olacak? Başvuran öğrencilerin okula kabul edilmesinde rasgele seçim (kura), öğrenci ve ailesiyle mülakat, öğrencinin başarı durumu gibi yöntemlerden hangileri uygulanacak?
- (6) Dershanelerden dönüşen özel okullar ile mevcut özel okullar eğitim-öğretim desteği uygulamasında aynı performans ölçütlerine ve düzenlemelere mi tabi olacaklar?
- (7) Özel okullarda kamu finansmanı ile eğitim gören öğrencilerin uyum sorunu yaşamaması ve okulda ayrımcılığa maruz kalmaması için MEB ve özel okullar ne tür önlemler alacak?

TALİM VE TERBİYE KURULU BAŞKANLIĞI’NIN GÖREV VE YETKİLERİNDE DEĞİŞİKLİK

Yasa taslağı, Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı’nın (TTKB) eğitim-öğretim programları ve materyallerine ilişkin görev ve yetkilerini “incelemek, incelemek ve nihai şeklini vermek”ten “görüş verme” ve “inceleme”ye dönüştürülmesini öngörmektedir. Bu şekilde, TTKB’nin Bakanlık içindeki yeri bilimsel danışma ve inceleme organı olarak yeniden düzenlenmekte ve TTKB’nin yetkileri müsteşarlık ve ilgili daire başkanlıklarına devredilmektedir. Gerekçe metninde, MEB’in en yüksek karar merciinin bakan ve müsteşar

⁵ ERG (2013). *Eğitim İzleme Raporu 2012*. <http://erg.sabanciuniv.edu/node/1197>

olduğu vurgulanarak, “Bir kurulun karar organı olarak öngörülmesi bakanlık organizasyonundan ziyade şirket organizasyonu yapısına uygundur,” ifadesiyle TTKB’nin “karar alıcı” yetkisinin Bakanlık’ın etkin yönetim ve karar alma mekanizmasına ters olduğu vurgulanmaktadır. Bakanlık hizmet birimlerinde eğitim plan ve programları konusunda uzman personelin mevcudiyetiyle TTKB’nin karar alıcı rolüne gereksinim kalmadığı belirtilmektedir.

TTKB’nin görev ve yetkilerinde olası bir değişikliğe ilişkin öncelikle vurgulanabilecek dört nokta ön plana çıkmaktadır:

- 1) Bakanlık hizmet birimlerinde (daire başkanlıklarında) görevli personelin TTKB’den devrıldıkları yetkileri hızlı ve etkin biçimde kullanıp kullanamayacakları, yani hizmet birimlerinde uzmanlaşmanın hangi düzeyde olduğu, MEB Daire Başkanlıkları’nda hangi alanda, hangi sayıda uzman ve uzman yardımcısının görevlendirildiği konusunda kamuoyu yeterince bilgi sahibi değildir. MEB merkez teşkilatında uzman ve uzman yardımcıları kadroları açılması, 2011 yılında 652 sayılı Kanun Hükmünde Kararname (KHK) ile düzenlenmiştir ve görece yakın tarihli bir gelişmedir. TTKB’nin yetkilerinin daraltılması sonrasında MEB uzman ve uzman yardımcılarının mesleki gelişimi ve eğitim programı planlama ve yönetme kapasitelerinin geliştirilmesi konusunda özen gösterilmesinde yarar olacaktır.
- 2) TTKB’de öngörülen değişikliğin, il milli eğitim müdürlüklerini ve okulları -eğitim kararlarının alınması, ders çizelgelerinin hazırlanması, kitap ve ders materyallerinin seçimi gibi konularda- daha özgür bırakan, öğretmen inisiyatifini artıran, dolayısıyla da yerleşme ve katılımcılığı içeren bir süreci hedefleyip hedeflemediği çok net değildir. 2011 yılında yürürlüğe giren 652 sayılı KHK’da MEB teşkilatında kapsamlı değişiklikler yapmış, ancak katılımcılık ve farklı alanlarda hesapverebilirliğe dayalı bir yapı getirmek yerine, merkez teşkilatında hızlı karar alma ve performans temelinde hesap vermeyi ön plana çıkarmıştır. Benzer biçimde, TTKB için öngörülen değişikliklerinin de performans ve merkezde hızlı karar almayı önceliklendirirken, eğitim yönetiminin daha katılımcı ve demokratik hale getirilmesini arka planda bırakma olasılığı vardır.
- 3) 2012 yılında ders kitaplarının incelenmesinde TTKB “panel” yöntemine geçmiştir. Eğitimcilerden oluşan paneller kurulmuş ve ders kitaplarının, öğretim programlarının kontrolü ve revizyonu gibi süreçler bu panellere devredilmiştir. Panel sisteminde ders kitapları elektronik ortamda incelenmekte, oluşturulan inceleme havuzunda tarafsızlığı izlemek üzere öğretmen, akademisyen, sivil toplum temsilcisi ve gözlemci bulundurulabilmektedir. MEB böylelikle daha katılımcı, saydam ve hesapverebilir süreçlerin oluştuğunu belirtmiştir. TTKB’nin yetkilerinin daraltıldığı olası bir yeni yapıda panel sisteminin etkin ve saydam biçimde işletilebilmesine yönelik önlemler alınmalıdır.
- 4) Gerek FATİH Projesi’nin yaygınlaşması gerek ders kitaplarının yenilenmesi süreçlerinde, TTKB’nin yetkilerinin daraltıldığı bir yapıda, pedagojik yönden yeterli eğitim materyallerinin seçimi ve kullanılması için önlemler alınmalıdır.

TTKB eğitim sistemi içinde MEB'in kuruluşundan beri yer alan ve gerek olumlu gerek olumsuz olarak değerlendirilen pek çok rol oynamış bir birimdir. Eğitimde karar alma mekanizmalarının demokratikleştirilmesi ve eğitim-öğretimin içeriğinin insan hakları ve çoğulculuğu benimsemiş bir yapıya kavuşturulmasında TTKB'nin geleneksel rolünün değiştirilmesi üzerine paydaşlar arasında bir fikir birliğinden bahsedilebilir. Öte yandan, bu yöndeki değişikliklerin katılımcı süreçlerle ve TTKB'nin daraltılan rolüne karşılık sorumlu birimlerde uzmanlaşma ve mesleki gelişim koşulları güvence altına alınarak yapılması önem taşımaktadır. 652 sayılı KHK düzenlemesi de TTKB danışma organı rolünü öne çıkarmış, ancak KHK sonrası eğitim politikalarının uygulanmasında, özellikle de "4+4+4"ün uygulanmasında ve ders çizelgelerinin belirlenmesinde TTKB merkezi bir rol oynamıştır.

ADAY ÖĞRETMENLİK

Aday öğretmenlik sürecine ilişkin olarak yasa tasarısını anlamlandırabilmek için öncelikle mevcut aday öğretmenlik sürecini kısaca açıklamak gerekir: Mevcut durumda aday öğretmenler temel ve hazırlayıcı eğitimlerden sonra sınavlara tabi tutulurlar. Bu sınavlarda ve değerlendirmelerde 100 üzerinden 60 ve üstü puan alan öğretmen adayları başarılı sayılırlar ve bir sonraki eğitim aşamasına geçerler. "Temel ve hazırlayıcı eğitim" süreçlerinin sonunda girilen sınavlarda başarılı olan adaylar "uygulamalı eğitim" sürecine geçerler. Bu süreçte aday öğretmenlere kendi branşlarında öğretmenlik yeterliliğini taşıyan en az bir öğretmen rehberlik eder. Aday öğretmenler görevlendirildikleri kurumlarda rehber öğretmen eşliğinde derse girerler, kendi başlarına ders veremezler. Uygulamalı eğitim sonunda doldurulan uygulamalı eğitim değerlendirme belgesinde, birinci ve ikinci sicil amirlerinin bu belge üzerinde ayrı ayrı verecekleri toplam puanlarının aritmetik ortalamasının en az 60 olması durumunda, aday öğretmen uygulamalı eğitimde de başarılı sayılır. Aday öğretmenlik sürecinde katıldıkları sınavlarda ve uygulamalı eğitim sürecinde başarılı sayılan öğretmenlerin adaylıkları sona erer.

Yasa tasarısında ise öğretmenlerin "en az bir yıl fiilen çalışmaları" gerektiği belirtilmiştir. Öğretmenlerin fiilen çalıştıkları bir yıl süresince rehber öğretmenler eşliğinde çalışıp çalışmayacakları; bu süreçte hangi ölçütleri karşılamaları ve hangi özellikleri sergilemeleri gerektiği, sınıflarda karşılaştıkları sorunlar için kimden danışmanlık alacakları belirsizdir.

Ayrıca yasa tasarısı "performans değerlendirmesine göre başarılı olmak şartlarını sağlamak kaydıyla, yapılacak yazılı ve/veya sözlü sınava girmeye hak kazanmaları" ifadelerini içermektedir. Performans değerlendirmesini ise kimin hangi ölçütlerle ve hangi yöntemler kullanılarak yapacağı belirtilmemiştir. Bunun yanında, performans değerlendirmesinde başarılı olan adayların yazılı ve/veya sözlü sınava girmeye hak kazanacağı belirtilmektedir. Diğer taraftan bu sınavlarda başarılı olamayan öğretmen adaylarının başka il veya ilçede görevlendirilecekleri ifade edilmekte; ancak öğretmen adaylarının görevlendirilecekleri bölgelerin nasıl seçileceği ile ilgili ölçütler ve sürecin ayrıntılarına ilişkin bilgiler yasa tasarısında yer almamaktadır. Özetle, yapılan değişikliklerin nasıl uygulanacağı Milli Eğitim Bakanlığı Aday Memurların Yetiştirmelerine İlişkin Yönetmelik'in kapsamlı biçimde değiştirilmesi veya baştan oluşturulması sonucunda açıklığa kavuşacaktır. Gerekçe metninde aday öğretmenlik sürecine ilişkin bu değişikliğin Türkiye'nin daha nitelikli bir öğretmen kadrosuna sahip olması amacıyla gerçekleştirildiği belirtilmektedir. Ancak bu değişikliklerin daha nitelikli öğretmen yetiştirilmesine nasıl katkı sağlayacağı

açıklanmamıştır. Mevzuatta yapılacak değişikliklerin uygulamaya yansımalarının yakından incelenmesi önem taşımaktadır.

SONUÇ

Tasarının yasalaşma sürecinde ve yönetmeliklerin hazırlanmasında veriye dayalı kanıt temelli politika yapım süreçlerinin işletilmesi ve ilgili tüm paydaşların katkısının alınmasına gereksinim vardır. Düzenlemelerde, eğitimin birçok bileşeni barındıran karmaşık bir sistem olduğu göz önünde bulundurulmalıdır. Değişikliklerin, başta öğrenciler ve öğretmenler olmak üzere, eğitimin önemli paydaşlarının gereksinimleri analiz edilerek ve sorunların temel nedenleri irdelenerek planlanması yarar olacaktır. Eğitim gibi dinamik bir alanda çözüm gerektiren konuların ortaya çıkması olağandır. Ancak, Türkiye’de gerek eğitim politikalarında gerek MEB teşkilatında çok sık yapılan köklü değişikliklerin sorunların altındaki dinamikleri ve değişikliklerin eğitim çıktılarına etkilerini ne kadar kapsamlı biçimde ele aldığına ilişkin endişeler mevcuttur. Eğitim politikası değişikliklerinin bütüncül ve katılımcı bir stratejiyle, öğrenci odaklı, eğitimde kaliteyi yükseltici ve eşitsizlikleri mümkün olduğunca ortadan kaldırmaya özen gösteren biçimde yapılması gereğinin altı çizilmelidir.

Son olarak, yasa tasarısı "Milli Eğitim Bakanlığı merkez teşkilatında Talim ve Terbiye Kurulu Başkanı ve Üyesi, Müsteşar Yardımcısı, Genel Müdür, Strateji Geliştirme Başkanı, İnşaat ve Emlak Grup Başkanı ve Grup Başkanı kadrolarında bulunanlar ile Bakanlık taşra teşkilatında İl Müdürü kadrolarında bulunanların görevleri bu maddenin yayımı tarihinde hiçbir işleme gerek kalmaksızın sona erer," ifadesini içermektedir. Yasa tasarısında öngörülen bu kapsamlı değişikliğin MEB’in halihazırda sürdürdüğü birçok proje ve programı aksatmaması ve Bakanlık bünyesinde bilgi ve deneyim birikiminin kayba uğramaması için dikkatli olunmalıdır. Bu nedenle, mevcut proje ve programların eşgüdümle yürütülmesine yönelik düzenlemelere gereksinim vardır.

Bu politika notu, 11 Şubat 2014 tarihinde yayımlanmıştır.

BANKALAR CADDESİ
MİNİNERVA HAN NO 2, KAT 5
KARAKÖY 34420 İSTANBUL

T +90 (212) 292 05 42
F +90 (212) 292 02 95

erg.sabanciuniv.edu

Eğitim Reformu Girişimi (ERG), çalışmalarını iki öncelikli amaç doğrultusunda sürdürüyor. Bunlardan ilki, kız ve erkek tüm çocukların hakları olan kaliteli eğitime erişimlerini güvence altına alacak ve Türkiye'nin toplumsal ve ekonomik gelişimini üst düzeylere taşıyacak eğitim politikalarının oluşmasına katkıda bulunmaktadır. ERG'nin katkıda bulunduğu diğer başlıca alan ise eğitime ilişkin katılımcı, saydam ve yenilikçi politika üretme süreçlerinin yaygınlaşmasıdır.

ERG, bu amaçlara yönelik olarak araştırma, savunu ve eğitim çalışmalarını "herkes için kaliteli eğitim" vizyonu doğrultusunda sürdürüyor.

